

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING AHOLI VA HUDUDLARNI
FAVQULODDA VAZIYATLARDAN MUHOFAZA QILISHGA VA
FUQARO MUHOFAZASIGA OID QONUN VA QONUN OSTI
HUJJATLARINING MAZMUNI VA MOHIYATI**

Madaminova Shahloxon Sharifjon qizi

Andijon mashinasozlik instituti, Mashinasozlik texnologiyasi fakulteti

Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi yo'nalishi talabasi

Tel. +998945185150

Email: shahlomadaminova84@gmail.com

Annotatsiya: Qonunlarda FVlarning xususiyati, turlari, FVlardan muhofaza qilish sohasini davlat tomonidan tartibga solish, FVlarni bartaraf etish tartibi va boshqa masalalar belgilab berilgan. Ushbu qonun FVlarni oldini olish, undan aholi va hududlarni muhofaza qilish, talofotlarni kamaytirishga hamda FVlarni bartaraf etish sohasida olib boriladigan tadbirlarda ijtimoiy munosabatlarni tartibga solib turishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar. O‘zbekiston Respublikasi qonunlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi Qarori, Kodeks, Davlat standartlari, O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi.

Kirish: Fuqaro muhofazasi va favqulodda vaziyatlar rahbarlar tarkibini tayyorlash bo‘yicha Respublika markazi 1992- yili tashkil etilib, 1996- yilgacha faoliyat ko‘rsatgan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning taklifiga binoan 1995-yil 16 -avgust kuni Favqulodda Vaziyatlar Vazirligini tuzish haqida qaror qabul qilingan.

Aholini va iqtisodiyot obyektlarini tabiiy ofatlardan muhofaza qilishning samarali tizimini tashkil etish, respublikada tabiiy va texnogen tushdagi FVlarning oldini olish va oqibatlarini bartaraf etish maqsadida, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 1996 -yil 4 -mart kuni “O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to‘g‘risida”dagi PF-1378 Farmoni imzolanib, O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligining fuqaro mudofaasi va favqulodda vaziyatlar boshqarmasi negizida O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi (FVV) tashkil etildi. Farmon bilan FVlarni bartaraf etish, aholi hayoti va salomatligini, moddiy va ma’naviy qadriyatlarini muhofaza qilish, shuningdek tinchlik va harbiy davrda FVlar vujudga kelganda ularning oqibatlarini tugatish hamda zararlarini kamaytirish sohasida davlat siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish vazirlikning asosiy vazifalaridan biri deb belgilandi.

1998 -yil 11- dekabr kuni “O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 1996-yil 4 -

martdagi O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to‘g‘risidagi PF-1378-sonli Farmoniga o‘zgartirish kiritish to‘g‘risida”gi PF-2153 Farmon e‘lon qilindi. Unga asosan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 1996- yil 4-martdagi PF-1378-sonli “O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to‘g‘risida”gi Farmoniga o‘zgartirish kiritilib, O‘zbekiston Respublikasida aholi va xalq xo‘jaligi obyektlarini muhofaza etishni ta‘minlashga rahbar etib O‘zbekiston Respublikasi Bosh vaziri belgilandi. Prezidentimizning farmoniga asosan, Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar, shaharlar va tumanlarda Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi raisi va tegishli hududlarning hokimlari, vazirliklar, idoralar, uyushmalar, korxonalar, muassasalar va tashkilotlarda vazirlar, davlat qo‘mitalari va uyushmalar boshqaruvlari raislari, korxonalar, muassasalar va tashkilotlarning direktor va boshliqlari aholi va xalq xo‘jaligi obyektlarini muhofaza etishga rahbar etib tayinlandilar. Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar, shaharlar va tumanlarda FVlar boshqarmalarining tashkil etilishi va boshqarma boshliqlarining joylardagi FM boshliqlarining o‘rinbosarlari hisoblanishi aholini va hududlarni FVlardan muhofaza qilish sohasining ish faoliyatini yanada mustahamlashda katta ahamiyatga ega bo‘ldi. Farmonning 6-bandida O‘zbekiston Respublikasi FVVning o‘z vakolatlari doirasida qabul qilgan qarorlarini bajarish vazirliklar, idoralar, uyushmalar, muassasalar, tashkilotlar, mansabdor shaxslar va fuqarolar uchun majburiy ekanligi belgilab qo‘yildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to‘g‘risida”da 1996-yil 4-martdagi PF-1378-son Farmonini bajarish yuzasidan 1997-yil 23-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimini to‘g‘risida”gi 558-son qarori qabul qilindi. Ushbu qaror bilan O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi(FVDT) to‘g‘risidagi Nizom va uning tuzilmasi tasdiqlandi. Shuningdek, aholini va hududlarni FVlardan muhofaza qilish bo‘yicha funksiyalar O‘zbekiston Respublikasi vazirliklari va idoralariga yuklandi.

O‘zbekiston Respublikasi FVDT faoliyati samaradorligini yanada oshirish maqsadida, 2011-yil 24-avgustda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi 242-son qarori e‘lon qilinib, 1997-yil 23-dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimini to‘g‘risida”gi 558-son qarori o‘z kuchini yo‘qotdi. Yangi qaror bilan O‘zbekiston Respublikasi FVDT to‘g‘risidagi Nizom va O‘zbekiston Respublikasi FVDT faoliyati ustidan davlat boshqaruvi va nazorati sxemasi tasdiqlandi. Shuningdek, davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlariga, mahalliy

hokimiyat organlariga hamda boshqa tashkilotlarga aholini va hududlarni FVdan muhofaza qilish bo'yicha funksiyalar yuklandi.

Yangi qabul qilingan qaror bilan O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bunday vaziyatlarda harakat qilish davlat tizimi to'g'risidagi Nizom, respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari hamda boshqa tashkilotlarning O'zbekiston Respublikasi FVDTning funksional quyi tizimi doirasidagi aholi va hududlarni FVlardan muhofaza qilish bo'yicha funksiyalari, mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlarining O'zbekiston Respublikasi FVDTning hududiy quyi tizimi doirasidagi aholi va hududlarni FVlardan muhofaza qilish bo'yicha funksiyalari tasdiqlandi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998-yil 27-oktyabrdagi "Texnogen, tabiiy va ekologik tushdagi favqulodda vaziyatlarning tasnifi to'g'risida"gi 455-son qaroriga asosan ularning tasniflari tasdiqlandi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 11-avgustdagi "Favqulodda vaziyat ro'y berish xavfi yoki favqulodda vaziyat ro'y berganligi haqida xabar berishning avtomatlashtirilgan tizimini rivojlantirish hamda undan samarali foydalanishni tashkil etish to'g'risida"gi 361-son qarori bilan 2017-yil 8-avgustdagi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Favqulodda vaziyatlar xavfi yoki sodir bo'lganligi haqida O'zbekiston Respublikasi aholisiga xabar berish va ma'lumot(axborot) yetkazishning avtomatlashtirilgan tizimini yaratish va rivojlantirish to'g'risida"gi 601-son qarori o'z kuchini yo'qotdi.

Yangi qabul qilingan qarorga asosan quyidagilar tasdiqlandi:

1. Favqulodda vaziyat ro'y berish xavfi yoki favqulodda vaziyat ro'y berganligi haqida xabar berishning avtomatlashtirilgan tizimini rivojlantirish hamda undan samarali foydalanish tartibi to'g'risidagi nizom;

2. 2023 - 2028-yillarda respublika darajasidagi va mahalliy darajadagi xabar berish tizimini rivojlantirish uchun terminal komplekslarini xarid qilish dasturi.

O'zbekiston Respublikasining "Favqulodda holat to'g'risida"gi 2021-yil 15-dekabrdagi Konstitutsiyaviy Qonuni mamlakatimizning butun hududida yoki ayrim joylarida favqulodda holatni joriy etish shartlari va tartibini belgilab berdi. Ushbu Konstitutsiyaviy Qonunga asosan keng qamrovli avariya-qutqaruv ishlari va boshqa kechiktirib bo'lmaydigan ishlar(AQBKBI)ni amalga oshirilishini talab etadigan yirik halokatlar, tabiiy ofatlar, epidemiyalar hamda boshqa tabiiy va texnogen xususiyatga ega FVlar, favqulodda ekologik vaziyatlar favqulodda holat(FH)ni joriy etish hollari jumlasiga kiritildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 18-noyabrdagi "Aholini va hududlarni xavfli gidrometeorologik hodisalar hamda geologik jarayonlar bilan bog'liq FVlardan muhofaza qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-426-son Oarori bilan Toshqin suvlari va sel oqimlarini xavf-xatarsiz o'tkazib yuborishni

ta'minlash, qor ko'chkisi va yer ko'chkisi hodisalari xavfini kamaytirish bo'yicha hukumat komissiyasi (Toshqinga qarshi hukumat komissiyasi)ning tarkibi tasdiqlandi. Shuningdek, ushbu qaror bilan "Aholini va hududlarni xavfli gidrometeorologik hodisalar hamda geologik jarayonlar bilan bog'liq FVlardan muhofaza qilish ishlarini tashkil etish tartibi to'g'risida"gi nizom ham tasdiqlandi.

Xulosa: Mavzuni o'rganish jarayonida men aholi va hududlarni FVlardan muhofaza qilishga oid qonun va qonun osti hujjatlarining mazmuni va mohiyatini o'rganib chiqdim. FVlarni oldini olish va ularni bartaraf etish ishlarini to'g'ri tashkil etishda mutaxassislardan ushbu sohaning huquqiy asoslarini mukammal bilishlari talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to'g'risida"gi 1996-yil 4-martdagi PF-1378 -son Farmoni
2. Qudratov A.Q, G'aniev A, Yormatov G.Y. "Hayotiy faoliyat xavfsizligi". Ma'ruza kursi –Toshkent: "Aloqachi", 2005. 233-235-b.
3. E.I.Gazinazarova S.Yuldashev O.R. "Mehnat muhofazasi maxsus kursi Toshkent 2014.61-63-b.